

Posudek konzultanta
na rigorózní práci Mgr. Vratislava Vlčka
Odklon v trestním řízení

I.

Téma předložené rigorózní práce je velmi aktuální jak z pohledu platné právní úpravy, tak zejména z hlediska úvah de lege ferenda. Trestní politika v novém tisíciletí se dostává do krize, neboť nedovede najít odpověď na problémy vedoucí k hromadnému výskytu sociálně patologických jevů včetně kriminality v rychle se měnící a globalizující společnosti. Tohoto vývoje nezůstala ušetřena ani Česká republika. Ukazuje se, že ulpívání na tradičních formách trestní represe a tradičních způsobech projednání věci v trestním řízení nevede k žádoucím výsledkům. Jedním z možných východisek mohou být různé formy tzv. odklonů, odchylek od tradičního způsobu projednání věci v trestním řízení, které se stále častěji uplatňují také v trestních řádech náležejících ke kontinentálnímu typu evropského procesu. Praxe dokládá, že vedle dekriminalizace a depenalizace se odklony v trestním řízení mohou stát jedním z prostředků, jak dosáhnout snížení počtu vězněných osob a jedním z prostředků mírnění přetíženého systému trestního soudnictví.

Rigorózní práce Mgr. Vratislava Vlčka je zasvěceným pojednáním o tzv. alternativních způsobech vyřízení trestních věcí (podmíněném zastavením trestního stíhání, narovnání, trestním příkazu, odstoupení od trestního stíhání a podmíněném odložení podání návrhu na potrestání). Ze škály možností restorativní justice tedy doktorand vybral určitou výseč otázek, zabývá se odklony v užším slova smyslu. Rigorózní práce přináší hlubší rozbor daného tématu, tvůrčím způsobem dané téma zpracovává a formuluje vlastní návrhy ke zdokonalení právní úpravy i aplikační praxe.

Rigorózní práce je zpracována na půdorysu čtyř kapitol (částí). Autor v nich postupně pojednává o pojmoslovných otázkách (pojem odklonu, vývoj právní úpravy, význam odklonu, jeho přínos i slabé stránky), o odklonu v právním řádu České republiky, tj. o podmíněném zastavení trestního stíhání, o narovnání, o trestním příkazu, o odstoupení od trestního stíhání a nakonec o podmíněném odložení podání návrhu na potrestání. V kapitole třetí a čtvrté nazvaných „Institut odklonu v praxi“ a „Závěr, úvahy de lege ferenda“ shrnuje poznatky, ke kterým dospěl a navrhuje některé náměty ke změně dosavadní právní úpravy.

Závěr rigorózní práce je věnován zamyšlení nad obecnými otázkami restorativní justice a odklonu v trestním řízení.

Zvolenou systematiku považuji za správnou a logickou, jednotlivé části práce na sebe vhodně navazují.

Autor vypracoval práci na podkladě dostatečného počtu odborných literárních pramenů, se kterými vhodně pracoval. V seznamu použité literatury nechybí snad žádný příspěvek z české literatury vztahující se k danému tématu. Autor čerpal i z několika internetových zdrojů, které uvádí.

Práci zhodnocuje, že autor příhodně vycházel z konstantní judikatury vztahující se k danému tématu.

Práce je vypracována po formální stránce velmi pečlivě včetně technické redakce a z hlediska použitého stylu je rigorózní práce napsána živým, čtivým slohem.

II.

Těžiště posuzované rigorózní práce je v kapitolách o podmíněném zastavení trestního stíhání, narovnání, trestním příkazu, o odstoupení od trestního stíhání a nakonec o podmíněném odložení podání návrhu na potrestání. Autor vždy charakterizuje platnou právní úpravu, resp. její vývoj, pečlivě rozebírá jednotlivé podmínky aplikace a v závěru se zamýšlí nad uplatněním jednotlivého institutu v praxi.

V závěru práce, který obsahuje zamyšlení nad různými typy odklonu v trestním řízení doktorand správně připomíná, že odklonu představují odchylku od tradičních zásad trestního řízení, typicky od zásady oficiality a legality, odchylku od obecného trestního řízení, které sebou nese ovšem i záruky ochrany základních lidských práv.

Doktorand uvádí v závěru také několik propracovaných návrhů ke zdokonalení právní úpravy. Všechny tyto návrhy považuji (až na výjimku, o které bude řeč) za správné a náležitě odůvodněné. Zejména by bylo vhodné akceptovat návrh, aby při aplikaci narovnání byla stanovena povinnost odpracovat určitý počet hodin obecně prospěšných prací a aby trestní příkaz byl omezen jen na méně závažné trestné činy bez možnosti uložit trest odnětí svobody. Za žádoucí bych také považoval, kdyby bylo de lege ferenda stanoveno, že obviněný poukáže celou částku k obecně prospěšným účelům nikoliv konkrétnímu adresátovi, ale například fondu určenému k odškodňování obětí trestných činů (tím by se stalo zbytečným současné ustanovení § 312 odst. 2), anebo jiné podobné instituci. Tím by jednak odpadlo zjišťování, zda jde o instituci sloužící k obecně prospěšným účelům (§ 312 odst.1), a nevznikaly by ani

pochybnosti o tom, zda skutečně příslušná peněžní částka k obecně prospěšným účelům bude použita. K těmto otázkám bude vhodné se vyjádřit při ústní obhajobě.

Je ovšem třeba uvést, že všechny reformní návrhy by bylo žádoucí zakotvit při plánované rekodifikaci trestního práva procesního, které se Ministerstvo spravedlnosti důsledně vyhýbá.

Jedinou výjimkou, o jejíž existenci mám pochybnosti, je institut dohody o vině a trestu. Proti funkčnosti tohoto institutu jsou v teorii vznášeny oprávněné připomínky, které nemohou být odmítnuty s tím, že tento institut přispěje k urychlení trestního řízení.

III.

Závěrem shrnuji: Rigorózní práce Mgr. Vratislava Vlčka má velmi dobrou úroveň, a je tedy plně způsobilým podkladem pro ústní obhajobu v rámci rigorózního řízení. Rigorozant v ní prokázal schopnost samostatného odborného písemného jazykového projevu, schopnost teoretického rozboru i znalost aplikační praxe.

Při ústní obhajobě doporučuji vyjádřit se k otázce: Podmíněné zastavení trestního stíhání a narovnání de lege lata a de lege ferenda.

V Praze 25. září 2011

Prof. JUDr. Jiří Jelínek, CSc.
konzultant